

La percepció subjectiva del paisatge en els Rodals de la Torre Negra

Antoni Casamor

Una de les maneres d'aproximar-se a la lectura i comprensió del paisatge, pot ser a través de la sistematització de la percepció dels elements i dels àmbits que el generen. Aquesta és una metodologia poc explorada i generalment poc valorada pel que suposa de mètode "científic" i, per tant, subjectiu i no subjecte a conclusions definitives incontestables.

No obstant des de l'òptica de la població, sol ser justament la percepció que es té del paisatge la que determina el seu coneixement i per tant la memòria col·lectiva amb que el territori i el paisatge estan dotats. L'opinió general de la població sobre un indret no solament està lligat tant al valor real dels elements naturals o fins i tot a l'ús que es faci d'aquest indret, sinó que sol relacionar-se a la càrrega emocional amb que es recorda determinada vivència o determinat esdeveniment. Quan aquests records generals coincideixen en termes d'una població podem parlar d'una memòria col·lectiva uniforme que dota a un paisatge d'un valor específic especial.

Altres vegades son esdeveniments no viscuts directament per ningú que poden pertànyer a temps passats i que es recorden de lluny al llarg de generacions en forma d'històries o llegendes que doten aquell indret d'una percepció mística, difícil de justificar des d'un punt de vista científic, però que són vives i ben presents en l'imaginari de la comunitat que envolta un determinat lloc o conjunt paisatgístic.

Podem establir, que igual que a la ciutat trobem llocs en què el pes de la història o l'estimació popular o un esdeveniment important converteixen en espais o objectes arquitectònics "monumentals" (independentment del valor arquitectònic o espacial del lloc o de l'edifici, i també independentment de la seva grandària o la seva magnificència), aquest procés de "monumentalització" també es pot donar en llocs del paisatge exterior a la ciutat.

No podem exagerar en aquest estudi l'abast d'aquestes consideracions subjectives (amb termes com el de lloc mític o paisatge sagrat...) però sí que és innegable que els Rodals de la Torre Negra, disposen d'un conjunt d'elements d'interpretació que els dota d'una importància especial per a la societat santcugatena. Es pot dir que, d'una banda la imatge històrica del record dels temps rurals passats i la presència de determinades fites o elements específics en aquest indret fan que la percepció de la població de Sant Cugat dels Rodals de la Torre Negra sigui especial. (No ben bé la mateixa que en altres indrets de característiques anàlogues).

L'especial morfologia dels terrenys amb relleu capriciós que forma racons i llocs tancats prop de la Serra de Collserola, les rieres amb el seu caire ombrívol, fresc i misteriós, son potser la imatge general més recordada de l'imaginari popular.

El camí de Sant Medir com a traça històrica d'accés a Collserola és, segurament, la traça més utilitzada per la població de Sant Cugat, en la seva relació amb la Serra. El passeig, l'esport individual, les estones d'oci, de joc, de tranquil·litat i d'oblit conscient de la rutina diària es donen en els Rodals de la Torre Negra a través d'aquest camí d'accés a l'ermita de Sant Medir (de nou

un monument més valuós pel pes de la història en l'imaginari de la població, que pel valor específic i arquitectònic del monument).

La Torre Negra, masia històrica situada com a baluard de control en el camí de Sant Medir, proporciona una imatge impressionant i suggestiva a qui realitzi aquest itinerari. La seva imatge evoca fàcilment temps històrics medievals de guerres i de cavallers, de disputes amb el monestir de Sant Cugat i de llegendes de túnels que recorren distàncies quilomètriques per salvaguardar la seguretat dels habitants de la masia fortificada.

El pi d'en Xandri, monument de gran importància local, és un dels exemples en què un exemplar vegetal supera la seva condició anònima per convertir-se en un personatge conegut, reconegut i quasi venerat per la ciutat. El pi centenari de grans proporcions s'ha convertit en símbol dels terrenys. L'arbre venerable representa amb la seva vida els elements naturals que envolten la ciutat i que resisteixen les innombrables pressions urbanes sobre la Natura.

Els boscos i les rieres plens de racons i de llocs "secrets" poden ser un dels últims recursos per aconseguir una soledat i tranquil·litat difícil d'aconseguir en un entorn urbà. La frescor de la riera el soroll d'un brollador, la manca de refugi davant de les inclemències climàtiques, comprovar el pas del temps i de les estacions en l'aspecte del bosc, el soroll en trepitjar les fulles seques a la tardor, la mutabilitat dels camps de conreu en el decurs de les collites.... són sensacions impossibles d'objectivar (tampoc no tindria un sentit especial intentar-ho) però que són les que veritablement lliguen la imatge d'un paisatge com aquest a la percepció i el record col·lectiu dels habitants que l'utilitzen.

El paisatge, entès d'aquesta manera, pot ser quelcom més que el resultat de les activitats de la història sobre un suport natural: pot ser també la projecció d'una comunitat en l'ideal que té sobre si mateixa.

Antoni Casamor és Arquitecte (BCQ)